

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

3. Закон України №771/97 – ВР «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», 23 грудня 1997р. зі змінами від 2002р.// Відомості Верховної Ради України. – 1998. - №19; ВВР. – 29 листопада 2002р. - №48.
4. Закон України №1103-V «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів», 31 травня 2007р.// Відомості Верховної Ради України. – 2007. - №35.
5. Картахенський протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, 29 січня 2000р.// Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля. – 2-ге видання. – Львів: Норма, 2002р.
6. Медведєва М.О. Міжнародне право і біотехнології. – Київ. – 2005р, с.127.
7. Суперечки про ГМО тривають.// Євробюлетень. Інформаційний бюлетень представництва Єврокомісії в Україні. – Вересень, 2003р.
8. Йойриш А.И., Красовский О.А. Правовые аспекты генной инженерии.// Государство и право. – 1997. -№3.
9. Directive 2001/18 of the European Parliament and of the Council on the deliberate release into the environment of genetically modified organisms and repealing Council Directive 90/220, 12 March 2001 // Official Journal. – 2001. – L 106. – P. 1–39.
10. Meyer H. The Cartagena Protocol on Biosafety// Biotechnology and Development Monitor. – 2000. - №43.
11. The TRIPS Agreement and Convention on Biological Diversity. Paper IP/C/W/368 (Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights Working Document) Rev.1, revised 8 February 2006.

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНСТРУМЕНТИ ПОСИЛЕННЯ ПРАВОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ГРОМАД

Чурилова Т. М.

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного, європейського та екологічного права ННІ права
Сумського державного університету*

Посилення правових можливостей є важливим процесом на шляху розвитку демократії та утвердження верховенства права в Україні. Головним обов'язком держави є забезпечення прав і свобод людини. Конституцією України закріплене право кожного на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Можливість отримання безоплатної правової допомоги передбачена Законом України «Про безоплатну правову допомогу». Така допомога гарантується державою, та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Якщо право на безоплатну первинну правову допомогу мають усі особи, які потребують додаткового захисту, то право на безоплатну вторинну правову допомогу – тільки певні категорії, визначені вищезгаданим законом.

Безоплатну первинну правову допомогу можуть надавати як спеціалізовані установи, так і залученні суб'єкти приватного права через проведення відкритого конкурсу.

Між тим, посилення правових можливостей громад виходить за межі суто сервісного підходу. Сприяти розвитку правової держави, надати необхідний поштовх до якісних змін в суспільстві можуть об'єднання зусиль неурядових організацій та громад.

Посилення правової спроможності сприяє тому, щоб «вразливі верстви населення використовували свої права, правові послуги, системи та реформи, часто у поєднанні з іншими засобами, задля зменшення бідності, посилення впливу на діяльність держави та її послуги та в інший спосіб зміцнення свободи людини» [1].

Сільські мешканці є представниками найбільш вразливих верств населення. Бідність, низький рівень правової обізнаності, географічна віддаленість від центрів надання правової допомоги, проблеми транспортного сполучення є характерними рисами сільських громад. На можливість підвищення правової грамотності суттєво впливає відсутність доступу до джерел інформації щодо захисту своїх прав та інтересів. Центри з надання безоплатної правової допомоги зазвичай працюють у обласних та районних центрах, та через обмеженість можливостей не здатні охопити віддалені сільські громади.

Питання правової обізнаності актуалізується у зв'язку з скасуванням мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення у найближчий час. Для селян впевненість у захисті своїх прав є вкрай важливою для подолання страху перед цією подією.

Недостатня правова грамотність сільського населення гальмує здійснення реформ. Отже, необхідно шукати альтернативні варіанти підвищення рівня правової обізнаності сільського населення, формувати нові системи донесення до цієї категорії громадян правових знань, системи захисту прав.

В Україні 42,6% населення віддають перевагу позаправовим способам для вирішення своїх проблем. Наслідком такого стану речей є тотальна недовіра до держави

взагалі та судової системи, зокрема, як єдиного неупередженого регулятора соціального балансу й справедливості [2].

Не дивлячись на те, що кількість юристів в Україні досить висока і збільшується кожного року, сільські мешканці мають обмежені можливості доступу до цих фахівців. Така ситуація зумовлює потребу виходу за межі правової системи й залучення різних потенційних фахівців, які б могли допомогти з консультуванням сільських громад та посиленням їх обізнаності про свої права та можливості.

Такими агентами правової освіти можуть виступити параюристи. Paralegal (англ.) – термін, який набув широкого поширення в англомовних країнах, є назвою професії особи, яка не має юридичної освіти, або здобуває її, та може виконувати функції помічника юриста. У той же час така особа не може виконувати функції, які є виключною компетенцією адвокатів чи юристів. Параюрист – відносно нове поняття для нашої країни. Вживається для позначення особи, яка не має юридичної освіти, але пройшла спеціальне навчання, розраховане на допомогу членам громад у найбільш типових питаннях.

У якості параюристів можуть виступати студенти юридичних факультетів, представники органів місцевого самоврядування, лідери громад тощо. Функціонування мережі параюристів у різних країнах має певний досвід та підтримується на державному рівні. У деяких країнах, наприклад у Нідерландах, з 2003 році працюють пункти надання юридичних послуг, де параюристи разом з адвокатами надають юридичні послуги. Клієнти безкоштовно можуть отримати загальну інформацію, дізнатися про можливі варіанти юридичних дій. Подібна модель роботи параюристів діє в Польщі в рамках мережі Бюро Консультування Громадян, де працюють, головним чином, волонтери, але вони співпрацюють з державними органами. Юридична допомога з боку параюристів має місце у Великій Британії та Сполучених Штатах Америки.

Для мережування параюристів в Україні, як комунікаційну платформу та ресурсний центр можна використовувати систему безоплатної правової допомоги. Така співпраця значно посилить можливості центрів БПД та розширить територіальні межі правового просвітництва.

Переваги параюристів для сільських громад порівняно з адвокатами очевидна. Так, сільські мешканці, як правило, мають схожі проблеми та питання. Отже, представник такої громади в якості параюриста може сконцентруватися на правових потребах всієї спільноти, а не тільки конкретної особи. Крім того, вирішення проблеми може здійснюватися набагато швидше, ніж при зверненні до адвоката чи суду.

Підготовка параюристів може здійснюватися шляхом проведення тренінгів чи участі у відповідних програмах, а отже, витрати не будуть значними. Також,

параюристами можуть працювати студенти юридичних факультетів у рамках проходження практики, що надасть можливість значно покращити практичну складову навчання. Роботу параюристів, крім коштів місцевого чи державного бюджету, можна оплачувати за рахунок залучених грантів та іншої донорської допомоги.

Враховуючи наявний досвід роботи параюристів у сільській місцевості, до можливих видів діяльності можна віднести такі як консультування про шляхи вирішення юридичних чи адміністративних проблем; спрямування до організацій, в межах повноважень яких, надати ті чи інші послуги; консультування та медіація для примирення сторін; вирішення спорів без звернення до суду. Параюристи здатні пояснити закони і процедури простою та зрозумілою мовою.

Крім того, параюристи, що працюють з сільськими громадами можуть проводити різні заходи для поширення правових знань, підвищення інформованості громадськості, зміцнення її потенціалу. Адже, ефективне вирішення проблем окремих осіб додає впевненості усій громаді.

Параюристи можуть співпрацювати із засобами масової інформації щодо публікацій, спрямованих на висвітлення подій та проблем.

Цей широкий набір інструментів, разом із розумінням місцевої специфіки, дозволяє параюристам у всьому світі працювати ефективно.

У найближчій перспективі необхідно обрати модель функціонування параюристів. Одним з варіантів є співпраця з фахівцями центрів з надання безоплатної правової допомоги, що потребує внесення необхідних змін до законодавства. Така модель має свої переваги й недоліки. Зокрема, стабільне фінансування є плюсом, але, виникає загроза незалежності параюридичної програми, та відповідного сприйняття з боку громади.

Альтернативною моделлю є впровадження параюридичних програм в рамках юридичних клінік при ВНЗ. Наприклад, в Південній Африці юридичні факультети відіграють важливу роль у здійсненні юридичної підготовки та наданні допоміжних послуг для офісів параюридичних консультацій [3].

Недоліком створення параюридичних програм в рамках юридичних клінік є географічна віддаленість від сільських територій. Крім того, на заваді може стати брак часу у викладачів факультету, необхідного для організації та підтримки програми. Одним з варіантів мінімізації такої проблеми може стати створення громадської організації, яка зможе взаємодіяти с клініками, використовуючи їх можливості. Зі свого боку, параюридичні програми такого формату збережуть незалежність від ВНЗ, та отримують можливість залучати донорські кошти.

Отже, моделювання та формалізація параюридичних програм потребує подальших досліджень та ретельного аналізу існуючих у світі практик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stephen Golub, 2009. "The Commission on Legal Empowerment of the Poor: One Big Step Forward and a Few Steps Back for Development Policy and Practice," Hague Journal on the Rule of Law 1:1, 105.
2. Правова допомога у громаді. Посібник зі створення центрів правової інформації та консультації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/11.%20UNDP-IRF%20manual%20on%20creation%20of%20legal%20aid%20centres-%2001.pdf>
3. Community-based Paralegals: A Practitioner's Guide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/OSJI-Paralegal-Manual-US-11-05-2014.pdf>